

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Commentaar (op Sterkte/zwakteanalyse sociologie, politicologie en bestuurskunde)

Köbben, A.J.F.

Citation

Köbben, A. J. F. (1988). Commentaar (op Sterkte/zwakteanalyse sociologie, politicologie en bestuurskunde). *Acta Politica*, 23: 1988(1), 109-110. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3449635>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3449635>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Noten

1. Uiteraard geeft dit schema geen inzicht in de verdeling van de onderwijslast over de verschillende vakgroepen. Juist deze gegevens worden niet vastgelegd en zouden de auteurs nodig hebben gehad om tot een enigszins aannemelijke berekening van de onderwijsproductiviteit te komen. Voor de toerekening van onderzoek aan studierichtingen had ook dat echter niets opgeleverd.

2. In de koppen van de tabellen 6 en 8 staan enkele hinderlijke fouten. In de eerste plaats dient er telkens te staan 'verwachte afstudeerders uit *verwachte* instroom' en gaat het in tabel 6 om de lichting 1986/87 en in tabel 8 lichting 1987/88. De tekst in par. 3.3 wijkt in dit opzicht ook hinderlijk af van de tekst in par. 3.1.

3. Met deze aanpak nemen de auteurs voor lief dat voor studierichtingen die pas eind jaren zeventig zijn gestart, de scores weinig stabiel kunnen zijn en door toevalligheden sterk beïnvloed worden.

4. De toets op stabiliteit (robuustheid) die de auteurs uitvoeren is zeer twijfelachtig. Planningsgegevens over het ene jaar worden vergeleken met planningsgegevens uit een ander jaar. Volgens de Adviesgroep Planning, die bij opstelling van de WORS-ramingen betrokken is, vertonen de door de auteurs gebruikte cijfers een onnauwkeurigheid van 15-20% (vgl. Adviesgroep Planning, *Toetsing van de voorspellende waarde van overgangs- en vooraanmeldingsramingen*, november 1980). Overigens zij terloops nog gewezen op een andere bron van instabiliteit, namelijk de gehanteerde formatiecijfers. Ook deze kunnen per jaar sterk afwijken – enerzijds door begrotingsaanpassingen, anderzijds doordat de auteurs deze cijfers berekenen door van formatiecijfers het gerealiseerde volume aan onderzoek af te trekken (alle 'toevallige' omstandigheden komen dus bij het onderwijsdeel terecht: vacatures voor onderwijs én onderzoek, ziekte, aio's etc.).

5. Gebaseerd op telefonische informatie van één van de auteurs.

6. Gebaseerd op de brief van 7 juli 1987 van één van de auteurs aan de Colleges van Bestuur.

7. In dit verband zij nog eens verwezen naar schema 2 met betrekking tot de Sociale Faculteit van de Erasmus Universiteit en naar het berekenen van de onderzoekscores van de vakgroep Politicologie van die universiteit op basis van slechts één jaar.

8. Vgl. opmerking van de auteurs over hun tabel 3 ten aanzien van de vakgroep Politicologie EUR (een opmerking overigens, waarvan de auteurs zich niets aantrekken: de vakgroep en studierichting Politicologie EUR komen gewoon in alle ranglijsten voor); vgl. de toets op robuustheid op p. 23 ten aanzien van de studierichtingen Sociologie en Politicologie EUR; vgl. de uitzonderingspositie in tabel 9 voor drie studierichtingen, waaronder Politicologie RUL.

Commentaar

A.J.F. Köbben

Het rapport van de visitatiecommissie heb ik indertijd op 12 punten van kritiek voorzien (zie *NRC/Handelsblad*, Bijlage Wetenschap en Onderwijs van 19-3-1987). In bovenstaand 'wetenschappelijk artikel' stippen de auteurs drie van deze punten aan. Door hun verweer tegen één ervan laten zij zien – ongewild, neem ik aan – hoezeer mijn misschien wel meest principiële bezwaar tegen hun werkwijze op zijn plaats was. 'Het probleem is', schreef ik, 'dat de commissie al te klakkeloos bibliometrische technieken aanwendt die ontworpen zijn voor de natuurwetenschappen maar voor de sociale wetenschappen niet voldoen. Voor een vak als de biochemie bij voorbeeld kan men met recht zeggen dat er een duidelijke hiërarchie van tijdschriften bestaat, waarin een Nederlandstalig tijdschrift lager scoort dan sommige Engelstalige. Door te kijken naar wie in welk tijdschrift publiceert en hoe het staat met citaties kan men dus een tamelijk betrouwbare prestigeladder van biochemici opstellen. Neem daartegenover een socioloog die een studie heeft gemaakt van een actueel verschijnsel in Nederland, zegge de kraakbeweging. Als die daarover een stuk zou publiceren in de *American Journal of Sociology* mist hij zijn publiek. Natuurlijk schrijft hij daarover in het *Nederlands* en liefst in een blad met een ruime verspreiding. Dat hoeft met kwaliteit niets uitstaande te hebben'.

Maar onze auteurs denken daar kennelijk heel, heel anders over: je schrijft niet omdat je wat te vertellen hebt dat voor een bepaald publiek interessant of belangrijk is. Nee, je schrijft om in een 'toptijdschrift' te komen en punten te verdienen. Ook al betekent het dat je alleen door een handjevol collega's gelezen wordt – in het beste geval dan nog – en dat wat je schrijft ieder maatschappelijk effect mist. Zij produceren nu cijfers waaruit blijkt dat een vakgroep per jaar handenvol stukken in het Nederlands moet produceren om aan de felbegeerde bonuspunten te komen, terwijl iemand die in een buitenlands tijdschrift publiceert met een paar artikelen kan volstaan. Dat zou de auteurs te denken moeten geven, maar niets daarvan. Ze vinden het juist wel mooi.

Aan mijn andere 9 punten van kritiek besteden de auteurs geen woord. Plaatsgebrek zullen we maar denken.

Een Talleyrands eerherstel voor de visitatiecommissie

M. P. C. M. van Schendelen

'Ah, non, monsieur, vous n'avez pas fait une crime. C'était beaucoup plus grave: c'était une faute.'

Charles Maurice de Talleyrand-Périgord

Eind februari 1987 verscheen het rapport van de Visitatiecommissie Sociale Wetenschappen. De primaire verantwoordelijkheid voor de daarin gemaakte berekeningen wordt nu geclaimd door de commissieleden Van Loon en Stokman, zoals zij in de aanhef van hun artikel schrijven. Met het artikel beogen zij de methode van berekening te rechtvaardigen.

Op het rapport is inmiddels van diverse zijden kritisch gereageerd. Het rapport kreeg niet alleen kritisch onthaal binnen de academische wereld, zoals onder andere blijkt uit het unanieme commentaar van de Commissie Disciplineplan Politologie¹ en uit de afzonderlijke reactie van prof. A. Köbben², maar ook binnen de Tweede Kamer. De voor het hoger onderwijs verantwoordelijke fractiespecialisten merkten tijdens de Uitgebreide Commissievergadering van 30 maart 1987 onder andere op: 'de methodieken behoeven verbetering, met name bij Sociale Wetenschappen' (M. Beinema, CDA), 'een zwakke methode en werkwijze bij Sociale Wetenschappen' (J. Wallage, PvdA) en 'niet duidelijk is op welke overwegingen, argumenten, oordelen etcetera de gemaakte sterkte-zwakteanalyses zijn gebaseerd' (J. Franssen, VVD).

Het bijzondere van de kritieken tot dusver is, dat zij nagenoeg volledig methodologisch en onderzoekstechnisch van aard zijn. Zo wordt erop gewezen dat de gebruikte gegevens onvoldoende betrouwbaar en volledig zijn, dat er ook geen behoorlijke visitatie in het veld heeft plaatsgehad, dat de acht gehanteerde criteria onterecht als van gelijke validiteit worden geacht, dat überhaupt merkwaardige criteria op merkwaardige wijze gebruikt worden, dat de eenheid van analyse onduidelijk is, dat periodes waarover gemeten wordt niet constant gehouden zijn, dat geen rekening is gehouden met verklarende omstandigheden, dat eenzelfde bevinding tot tegengestelde conclusies leidt, enzovoort.

Dat zowel het rapport als het artikel allereerst methodisch-kritisch geanalyseerd worden, is een vanzelfsprekende noodzaak. Maar deze benaderingswijze alléén kan niet voldoende zijn, want zij laat de lezer met nóg meer vragen en verbazing achter. Hoe is het mogelijk dat twee hoogge-